

Indrukken van de Generale Synode (V)

De geestelijke verzorging van Militairen

De geestelijke verzorging van Militairen blijkt meer en meer een moeilijke aangelegenheid. Enerzijds doordat de regering hier optreedt; als deze zich ergens mee bemoeit, krijgt men stevast de vraag van bevoegdheid etc. Anderzijds doordat ook de kerken zelf niet altijd scherp zien, wat haar roeping is, en wat niet.

En, dezen keer kwam daar nog een kleine incidentele moeilijkheid bij. Uit de kerken was er de aandacht op gevestigd, dat er bij sommigen bezwaar leefde tegen de wijze, waarop met de opbrengst der collecten voor het Deputaatschap voor de geestelijke verzorging van militairen door Deputaten werd gehandeld. Deze bezwaren liepen over het feit, dat de door de Kerken bijgebrachte gelden werden aangewend tot gratis-verspreiding van „De Wachter“ (op zichzelf geen bezwaar), terwijl gebieden is dat dit blad als voorlichtingsorgaan het monopolie geniet (wel een bezwaar), en dat tot nu toe geen andere bladen in aanmerking kwamen om deze eenzijdige voorlichting op te heffen. Er waren bedenkingen geopperd tegen het feit, dat de hoofdredacteur terugkeerende militairen bewerkte door middel van brieven om ze te bewegen een abonnement te nemen onder verwijzing naar het feit, dat zij „De Wachter“ steeds gratis ontvingen, waardoor de indruk werd gewekt, dat „De Wachterbond“ deze ex. gratis zou verspreiden, terwijl het de kerkelijke bijdragen zijn, die dit mogelijk maakten.

Maar dit is maar een incidentele kwestie.

Belangrijker waren de algemene vragen van principiële aard. Scherp waren deze geformuleerd door één der kerken, die de synode verzocht zich te doordringen van het groote principiële en praktische verschil tusschen:

a) de z.g. Protestantische geestelijke verzorging, welke door z.g. legerpredikanten van allerlei gading, namens de legerleiding in het leger wordt gevoerd; en

b) de ambtelijke verzorging, welke door de kerkdienaren in de eerste plaats onder de leden der kerk wordt uitgericht, leden n.l. die zich in militairen dienst bevinden en in eigen ressort verblijven, hetzij zij tijdelijk elders verblijf houden of, als leden van zusterkerken, tijdelijk inwonen, dan wel met attestatie van elders inkomen.

Puntig kwamen de bestaande moeilijkheden dan ook aan de orde in een breedvoerige correspondentie tusschen de Kerk van Batavia en de deputaten voor de geestelijke verzorging onzer militairen, Batavia gaf als zijn gevoelen te kennen:

1. Waar naar schatting minstens 700 geref. militairen zich momenteel in de Oost bevinden en deze broeders in aanzienlijke meerdere mate dan in Nederland verstoken zijn van een geestelijke verzorging, die geschiedt in gehoorszaamheid aan Gods Woord, is het meer dan dringend noodig, dat de Kerken in Nederland haar roeping in dezen getrouw zijn, door het naar hier doen overkomen van meerdere veldpredikers.

2. De Kerkeraad, kennis genomen hebbende van de acta van de jongste Gen. Synode en dagelijks kennis nemende van het onheil, dat zoowel de noodgemeenten als het afgeven van z.g. „reisattestaten“ aangericht heeft, nam geheel en al voor zijn rekening het door haar verzochte en door br. Godechalk uitgebrachte praec-advies inzake noodgemeente en reisattestatie.

3. Vervolgens verwerpt de Raad van Batavia de z.g. „Protestantsche“ d.w.z. niet-R. Kath. geestelijke verzorging, omdat deze in het geheel niet strookt met de feitelijke kerk-situatie, zooals deze ontstaan is door de formatie en Reformatie. De omgrenzing en functiebeëindiging van deze „geestelijke verzorging“ gaat wel van het standpunt uit, dat de R. K. een valsche kerk genoemd moet worden, maar ziet naast elkaar de Ned. Herv., Syn. Geref., Chr. Geref., als „ware“ kerken, waarvan de leden vallen onder één zegenoplegging en aan één Avondmaalsstafel behooren aan te zitten. Dit betekent niet alleen een ontkenning van de Afcheiding, Doleantie en Vrijmaking als door Gods genade tot stand gekomen reformaties in Christus' Kerk, maar ook een devaluering van in Christus' Naam gedane tuchttoefeningen (schorsingen en afzettingen o.m. van Dr. H. de Cock, Dr. A. Kuiper, Prof. Dr. K. Schilder). Afgezien van alle kwade gevolgen, die zich wel toespitsen in de z.g. „noodgemeenten“, ligt hier de grondoorzaak.

4. Met dit kerkverwoestende systeem niet te breken, betekent het te steunen, en de verantwoordelijkheid daarvan op zich te nemen. Ook al zouden de veldpredikers vrijgesteld worden van den opbouw van en het werken voor de noodgemeenten, dan blijft steeds nog als belemmering het uitspreken van het votum en de z.g. „interkerkelijke“ avondmaalsbediening en ten slotte de vrijheid en bevoegdheidsontneming, om de militairen die aan de zorgen van den geref. veldprediker toebetrouwd zijn, op te welken zich bij de ware kerk te voegen. Zelfs al zou men dit werk als „evangelisatie“ beschouwen (verricht niet door bijzondere ambtsdragers, maar door een officier, staande in het ambt der geloovigen), dan bedenke men, dat ook deze werkzaamheid, evenals de zending, tot de competentie van de Kerk behoort, zoodat men, de „blijde boodschap“ brengende, tegelijk medewerker dient te zijn van Christus' KERKVERGADEREND werk en zich niet a priori mag neerleggen bij een gelegaliseerde kerk-verstrooiende actie.

5. Volgens den Raad der kerk is er geen andere mogelijkheid dan deze: bij de Hooge Overheid om tolerantie te

verzoeken en gelegenheid te vragen om in gehoorszaamheid aan Gods Woord in het leger en op de vloot de geestelijke verzorging ter hand te nemen. Dat houdt in: een zorg van den Geref. Veldprediker voor de Vrijgemaakte geref. militairen, teneinde over hen in 't bijz. militaire en daarom reizende en trekkende verband, opzicht en tucht uit te oefenen. Willen anderen, daartoe aangetrokken, b.v. naar de Woordbediening hooren, dan is daartegen geen enkel bezwaar, maar de arbeid zelf bedoelt: de in één kerkverband levende militairen op een militair acceptabele wijze waar en wanneer mogelijk, geestelijk bij te staan. Een geestelijke verzorging, die haar parallel vindt in die van de R. K. kerk en de Joodsche gemeenschap (welke ook ter argumentatie tegenover de Overheid kan aangevoerd worden).

6. Met betrekking tot Indië zijn voor dit werk minstens twee veldpredikers noodig; die in de gelegenheid dienen gesteld te worden de verstrooide geref. militairen te bezoeken, hun het Woord te bedienen en met hen het H. Avondmaal te gebruiken. De verstrooiden zijn dan lid van de kerk van Batavia en de veldprediker is dan berder (leeraar) van de kerk van Batavia.

We staan dus voor een complex van zaken, die wel niet van elkander te scheiden zijn maar toch van elkander moeten onderscheiden worden. Er is wéér de oude kwestie van de positie van den legerpredikant; ook die van de „ambtelijke geestelijke verzorging“ van onze militairen in het algemeen, en die van onze geref. militairen in Indië in het bijzonder.

Nu heeft zich bij velen de meening gevormd, dat de functie van legerpredikant, zooals deze zich in ons land heeft ontwikkeld, een totaal andere is dan het ambt van dienaar des Woords in Christus' kerk, en de arbeid van deze legerpredikanten iets totaal anders is dan de ambtelijke geestelijke verzorging, welke de kerk door haar ambtsdragers aan haar leden heeft te bieden. Zoo heeft, om iets te noemen, een Commissie, benoemd door de particuliere Synode van Zuid-Holland (8 Sept. '48), als haar overtuiging uitgesproken.

A. dat de roeping tot den Dienst des Woords meebrengt een vaste verbintenis aan een bepaalde gemeente en een roeping is van de plaatselijke kerk tot een bepaald arbeidsveld binnen de grenzen van die plaatselijke kerk, omdat

1. het ambt van alle ouderlingen, ook van hen, die arbeiden in het Woord en de leer, 1 Tim. 5:17, aan de plaatselijke kerk verbonden is, zie Hand. 14:23; Titus 1:5 en Hand. 13:1; omdat

2. de artikelen XXX en XXXI van de Nederl. Geloofsbelijdenis spreken van de plaats, waarin de dienaren des Woords zijn; omdat

3. de artikelen IV, V, VI, VII en andere van de K. O. uitgaan van de plaatselijke kerk, waarbinnen de Dienaren des Woords hun ambtelijke werkzaamheden hebben te verrichten (art. XVI K.O.);

B. 1. dat de arbeid van den legerpredikant in vasten dienst geen ambtelijk karakter draagt;

2. dat volgens art. 3 van de Instructie voor een legerpredikant deze zich geheel aan zijn taak te wijden heeft en in verband daarmee niet als ambtsdrager verbonden mag zijn aan eenig plaatselijk kerkgenootschap en volgens art. 1 en 4 van genoemde instructie bevoegd is zich te begeven naar de plaatsen binnen het hem door de Overheid toegewezen arbeidssterrein en hij dus ten volle uit den dienst der Kerk overgegaan is in den dienst van den Staat.

C. dat mitadien de kerkelijke positie van den legerpredikant in vasten dienst NIET kan worden geregeld naar art. VI, VII, XI, XIII, XIV K.O. doch alleen naar art. XII K.O. omdat hij zich tot een anderen staat des levens begeven heeft.

De opmerking is gemaakt, dat dit standpunt allerminst nieuw is. Reeds door de synode van Utrecht 1923 werd uitgesproken: „Deze legerpredikanten zijn staatsambtenaren, die dus geen zuiver kerkelijk ambt bekleeden.“ En: „Critiek is van Gereformeerde kerkrechtelijk standpunt in meer dan één opzicht op het instituut van Legerpredikanten uit te brengen.“

Toch heeft men toen dit instituut aanvaard, omdat men er in zag: „een instrument van de Overheid om aan de Kerken hulp te bieden ter voldoening van haar taak binnen de weermacht.“ Maar (zoo wordt door bezwaarden hertegen aangevoerd), maar deze woorden wijzen zelf reeds overduidelijk uit, dat men een verkeerd weg insloeg toen men dit instituut in dien zin aanvaardde, dat legerpredikanten tegelijk dienaren des Woords konden zijn. Er wordt immers ronduit in gezegd, dat het instituut van Legerpredikant een overheidsinstrument is en de taak ervan voor de kerk hoogstens kan bestaan in hulpverleening bij de vervulling van de specifiek-ambtelijke taak.

Bovendien is zelfs van deze sobere taak in de praktijk niet veel terecht gekomen, zoo voegt men er aan toe. De ontwikkeling van dit instituut bewoog zich zelfs in een geheel andere richting. Dit kon ook moeilijk anders, daar de Instructie van den legerpredikant hem zijn kerkelijken ambtelijken dienst in het leger in feite verhindert heeft uit te oefenen en hem maakte tot een militair ambtenaar met uitsluitende verantwoordelijkheid aan zijn militair superieur (zie de Instructie voor den legerpredikant).

Intusschen besloot zooals we reeds opmerkten de Generale Synode van 1923 eventueel mede te werken aan de benoeming van legerpredikanten, bij welken historischen gang de Synode van de sinds vrijgemaakte kerken gehouden te Enschede zich in 1945 aansloot.

In overeenstemming met een en ander zijn velen van oordeel:

a. vooreerst, dat de legerpredikanten, die thans in functie zijn, een bepaalde positie in onze kerken hebben verkregen in volkomen overeenstemming met de toenmaals vigeerende synodebesluiten. En zij hebben indertijd hun functie aanvaard in het vertrouwen, dat de rechten, welke hun toen werden verleend, gewaarborgd zouden blijven.

De legerpredikanten, die onder de vroegere regeling legerpredikant zijn geworden, zouden natuurlijk voor zich-

zelf uit een eventueel nieuw Synodebesluit conclusies kunnen trekken en zich hierover met hun eigen kerkeraden verstaan, maar 't lijkt velen niet juist en niet billijk, eventuele besluiten in bedoelden zin met z.g. „terugwerkende kracht“ te nemen.

b. Een tweede opmerking, die men kan hooren maken, is, dat hetgeen gezegd wordt omtrent de positie van den legerpredikant in het algemeen, nog niet zonder meer geldt van den reserve-legerpredikant. Indien een predikant van regeeringswege aangezocht wordt als reserve-legerpredikant op te treden, geschiedt dit (zoo merkt men op) immers steeds met het oog op een nood-toestand van volk en kerk, welke bijzondere maatregelen vordert; en voorts is de verbintenis, welke een reserve-legerpredikant aangaat, steeds een tijdelijke. Wanneer dan ook op een predikant een beroep wordt gedaan met het oog op het tijdelijk dienst-nemen als legerpredikant, zal gehandeld kunnen en moeten worden naar Art. 14 der K.O. Met advies, d.w.z. met bewilliging van den kerkeraad der Kerk, in welke hij dient, zal hij zijn dienst voor een tijd kunnen onderlaten, waarbij de ambtelijke betrekking blijft gelden.

Een en ander hangt samen met de inzichten, die men heeft ter zake van „de geestelijke verzorging van onze militairen in het algemeen.“ De strooming wast van hen, die meenen, dat in normalen tijd deze zorg imperatief behoort tot de taak der plaatselijke Kerk. Deze heeft de opdracht haar leden ambtelijk te verzorgen, als de schapen, die tot haar kudde behooren.

En waar de omstandigheden, waarin de militairen komen te verkeer van bijzonder precarien aard zijn, heeft, zoo voert men aan, de plaatselijke Kerk wel toe te zien, dat zij zich van haar verantwoordelijkheid goed bewust blijft, deze nooit kan delegeren, en dus ten allen tijde diligent moet zijn om het persoonlijk en schriftelijk contact met deze leden te bewaren en voortdurend in de samenkomsten der geloovigen deze leden op te dragen in den gebede voor den Troon der genade. Het gebed blijft ook hier het machtigste middel in de zielszorg, en wij hebben de vertroosting, dat ook het „Amen“ op dit gebed inhoudt: „Het zal waar en zeker zijn. Want mijn gebed is veel zekerder van God verhoord, dan ik in mijn hart gevoel, dat ik zulks van Hem begeer.“

Men herinnert in dit verband aan wat de Synode van Groningen uitsprak: „dat het een ernstige taak der kerken is onze jongens gedurende de laatste twee jaar, voorafgaande aan hun dienstplichtigen leeftijd, bijzonder op catechisatie, de ernstige gevaren die hun wachten, onder het oog te brengen en hen grondig te onderwijzen, opdat zij geestelijk toegerust in het leger komen“; en verder: „dat onze kerken ernstig worden opgewekt regelmatig de namen van haar doop- en belijdende leden, die in militairen dienst worden opgeroepen, aan de garnizoenskerken op te geven en ook daarna geregeld contact te houden met haar doop- en belijdende leden, die in ons leger, ook die in het buitenland dienen, onder andere door toezending van brieven, preeken, zoo mogelijk van eigen predikant(en).“

Tenslotte ligt, naar dit inzicht, hier een ernstige taak voor onze garnizoenskerken. Reeds gingen stemmen op, die van deputaten, belast met de verzorging van de militairen, willen hebben, dat zij een conferentie samen roepen van garnizoenskerken om voorlichting te geven omtrent de van kerkelijke zijde genomen besluiten en de bestaande militaire maatregelen in deze materie. Eventueel zullen de betrokken garnizoenskerken zelve hiertoe het initiatief dienen te nemen. Maar zodanig contact, ter oriëntering en instructie moet toch zeer gewenscht worden geacht. De praktijk wijst uit, dat men over het algemeen nog veel te weinig op de hoogte is van wat er in dit opzicht aan bepalingen bestaat en hoe men zich ten aanzien daarvan te gedragen heeft.

Met name de garnizoenskerken hebben hier een voorname roeping.

In de derde plaats wordt de aandacht gevraagd voor de geestelijke verzorging van onze militairen in Ned. Indië in het bijzonder. Het behoeft geen betoog, dat de geestelijke gevaren in dit gebiedsdeel voor onze gereformeerde jongens hoogst ernstig genoemd dienen te worden. Want wel is daar in de eerste plaats het gevaar van zedelijke aard en den verkeerd invloed, die van een heidensch georiënteerde omgeving uitgaat, maar daarnaast — en hierop wordt nog te weinig gelet — zijn er de geestelijke gevaren van een irenische-synthetische strooming, welke in Indië nog veel sterker dan in Nederland de kerken beïnvloedt, het gereformeerde kerkbesef ondermijnt, en de jonge menschen blootstelt aan een valsche eenheidsbeweging, die hen, indien God het niet verhoedt, den Schriftuurlijken bodem, waarop zij als kerkleden te staan hebben, onder den voet wegslaat.

Wat kunnen wij in Indië aan ambtelijke zorg daar tegenover stellen? Bijna niets.

Want vooreerst kan een „legerpredikant“ geen ambtelijken arbeid verrichten, terwijl bovendien het gevaar allerminst denkbeeldig is, dat onze jonge leden door bepaalde legerpredikanten van de eenvoudigheid des geloofs worden afgevoerd. Dit gevaar dreigt te sterker, nu de legerpredikanten krachtens hun instructie verplicht zijn hun „zorg“ over alle „protestanten“ van de hun toegevoegde onderdeelen uit te strekken.

Velen zien dan ook slechts één weg, n.l. die door de Kerk van Batavia aangewezen, welke Kerk aan onze deputaten, belast met de geestelijke verzorging der militairen, schreef d.d. 14 Februari 1948: Het veldpredikerschap hier staat in de branding. In Nederland kan praktisch ieder militair „zondags naar de kerk gaan, waartoe God hem in gehoorszaamheid roept. Hij behoort 's Zondags nooit naar een veldprediker te luisteren. Hier is dit geheel anders. Verreweg de meesten zijn ver verwijderd van een plaats waar een Geref. Kerk gevestigd is of een kring gezamenlijk preekleest. En willen zij toch niet onder de onwettige bediening van de sleutelmacht zich stellen, zooals deze tot uitdrukking komt in de noodgemeenten, de Protest. of Syn. Geref. Kerken, dan blijft slechts preeklezen in de eenzaamheid over. Stelt U zich voor, dat U dat één of anderhalf jaar moest doen, dan zal het U duidelijk zijn, hoezeer hierdoor het geloofsleven schade lijdt. Het zenden van een veldprediker, welke aan een Bataljon toegevoegd wordt, betekent leniging van dezen nood voor nog niet één procent. 99 % van de Geref. militairen blijft op deze wijze van een verantwoorde amb-

telijke zending naar veldpredikanten veel dat jona zondenheid tot t.a.v. des wil dan komen e hoeft te kostigd.

Er is overwinde de Bapheid zij den Geref. weg liggenden K.

Terwij enkele L. stig, om in te de en wat e de Syno-

De z

De ze mooie de oogge we onth

Het z van te v vergader mag en raam te krachten ding sp zich bel privileg tus' weij ligen, v worde intensie dingswe toeh we gevolge verward kunnen adviseer Christus op haar vragen men vol wellicht

In di xi. aan bij de i wel zee is het, een mo (1896), het zenu grootsel het Evi voor dit dus de i sten (a deling) vereenig en hoor rapport, alsof o dood ko voorber tot rijp bereid, waarin en negs sophie, vragen, ons vol

le. D die in tot het zulke v getrofte doeltref Vooral religie lezen k een vol wangel evenzoo wijs in geweze zelfde en verr apostel oudsher vaderen gang er uitoefer gezonde opzett gaan v de ziek houden, zending der ker schappe zij deze ze nini Middelh Uit d de tege men: hi